

XAVIER FÀBREGAS, «Elogi de Marivaux», dins *El teatre o la vida*, 1976.

Fa temps que sento una secreta debilitat per Marivaux; intueixo, sota la seva civilitat extrema, més enllà dels diàlegs llimats i acurats, en els quals cercaríem debades un exabrupte, la presència de l'inconformista, del revoltat. Voltaire, el seu infatigable detractor, s'erra quan escriu sobre el comediògraf que «és un home que es passa la vida examinant els ous de mosca en una teranyina». De conceptes precipitats i superficials com aquest, n'ha sortit, sens dubte, un mot tan usual al teatre francès com el de *marivaudage*.

Un *marivaudage* és una obra delicada, insulsa, una obra que no té altre objecte que distreure sense prendre partit. El teatre de Marivaux, per poc que ens hi fixem, és tota una altra cosa. Marivaux ha de viure d'una clientela aristocràtica i ridícula, tancada en uns cercles exquisits que es troben cada vegada més a la defensiva. Marivaux ha d'afalagar aquests cercles si vol guanyar-se el dret a respirar, o sigui, el dret a escriure, inalienable a tot intel·lectual. Ha d'adoptar, si us plau per força, una actitud submisa. Però la

submissió és només aparent. Marivaux és un home de la província, un home del poble que coneix molt bé la gent senzilla i que passa la vida entre una altra gent senzilla i humiliada: els còmics.

En el teatre de Marivaux, hi trobem, encara que soterrada, la llavor de la Revolució. Els seus personatges positius —astuts, sorneguers— no són els representants dels estaments aristocràtics, sinó els criats que els serveixen i que, com Arlequí, manlleva de la *commedia dell'arte*. A La sorpresa de l'amor, a La doble inconstància, hi trobem de manera ben remarcada la falsa submissió que, més tard, en el teatre de Beaumarchais, es convertirà ja en desvergonyiment.

El corrosiu contingut en el teatre de Marivaux ha estat posat de manifest aquests últims anys per uns homes que, altrament, no s'haurien sentit atrets pel seu teatre: per un Jean-Louis Barrault o un Roger Planchon. Davant l'escàndol dels qui estaven encantats amb l'aparent innocuïtat de Marivaux, Barrault i Planchon han posat al descobert una rebel·lia que ara ja no pot resultar perillosa per a l'escriptor. Ben al contrari, els nous muntatges de les obres de Marivaux mostren la situació límit d'un intel·lectual

que, reduït a les dues alternatives que un règim de dictadura li deixa, callar o disfressar la veu, opta per la segona. I ens ensenya com, davant per davant de les rialles dels imbècils, el *marivaudage* en aparença més innocent es pot transformar en arma política.

Considerar els procediments de Marivaux resultaria, en aquest moment, una empresa excessiva. Recordem, però, un recurs que fa servir diverses vegades: a *La colònia*, a *L'illa de la raó o els homes petits*, a *L'illa dels esclaus*; Marivaux trasllada els seus personatges, dividits en dues classes socials antagòniques —els aristòcrates i llurs servents—, a paratges on els convencionalismes de la cort borbònica són desconeguts, i es mostren d'una completa absurditat per a qualsevol persona sense rutines mentals adquirides. Marivaux se serveix d'un suposat naufragi per situar les seves criatures de ficció en una illa desconeguda els habitants de la qual representen el seny o la justícia; i això li permet de bastir un joc ple de contrastos, en el qual advoca contra la discriminació de la dona, o evidencia com sovint l'estatura moral dels representants de la classe oprimida és superior a la dels de la classe opressora.

Marivaux no inventa la «solució» de l'illa desconeguda; se serveix d'un recurs literari força freqüent a l'època. N'hi ha prou de recordar els *Viatges de Gulliver*, de Jonathan Swift, per tenir al davant el model més perenne. Swift i Marivaux segueixen la moda literària sense copiar-se, car *L'illa dels esclaus*, el primer «viatge» imaginari de Marivaux, és del 1724, dos anys anterior a la data d'impremta de l'expedició de Gulliver. En realitat, la descoberta de l'Orient llunyà excita, a França, la imaginació dels escriptors que assagen comparacions més o menys verídiques, i els serveix per a denunciar la injustícia d'un règim polític que els nous corrents faran petar abans del final de segle.

L'actualitat de Marivaux resulta prou evident després del que hem apuntat. Si repassem la producció dramàtica d'un moment històric qualsevol que es caracteritzi per la manca de llibertat d'expressió veurem com les «illes imaginàries» es multipliquen. Però el marivaudage necessita cada vegada més noves cortines de fum per passar desapercebut davant els burots de vigilància; la tàctica de l'intel·lectual ha d'ésser diferent i ha de renovar-se, i això posa a prova la seva intel·ligència i la seva capacitat de

Llegir el teatre

EL JOC DE L'AMOR I DE L'ATZAR
de Pierre de Marivaux

risc. En el cas de Marivaux, el nostre llunyà avantpassat, el balanç resulta francament positiu.